

درس دهم: چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟

در درس قبل آموختیم که مسلمانان با فرهنگ‌های متفاوت و با توجه به تاکیدات قرآن کریم به علم آموزی و با استفاده از آموخته‌های جدید و علوم و فنون موجود در کشور‌هایشان، باعث پیشرفت جامعه‌ی اسلامی و تبدیل آن به کانون علم دانش شدند.

یادآوری

حال می‌خواهیم عواملی را که باعث این پیشرفت شد با همدیگر بررسی کنیم:

-آموزه‌ای دین اسلام:

مهم‌ترین دلیل این پیشرفت آموزه‌های دین اسلام و آیات قرآن کریم در مورد مسائل علمی می‌باشد. این سخن پیامبر(ص) که فرمودند: به دنبال کسب علم باشید حتی اگر مجبور شوید تا چین بروید، نشان دهنده‌ی اهمیت علم آموزی از دیدگاه دین اسلام می‌باشد. همچنین مردم برای دریافت پاسخ‌سوال‌ها علمی خود به امامان بزرگوار مراجعه می‌کردند و امام محمد باقر(ع) و امام جعفر صادق(ع) کلاس‌هایی داشتند و شاگردان زیادی در این کلاس‌ها حاضر می‌شدند.

-نیازهای جدید جوامع مسلمان:

چون مسلمانان در مناطق گسترده‌ای زندگی می‌کردند، پس نیاز به تعیین جهت قبله و زمان طلوع و غروب خورشید و تقویم روزها برای انجام امور دینی داشتند. علاوه بر آن در کشتی رانی برای جهت‌یابی به ریاضیات و نجوم احتیاج داشتند از این رو آن‌ها با استفاده از وسیله‌ای به نام اسطرلاب و مکان ستاره‌ی قطبی در آسمان این نیازهای خود را برآورده می‌کردند.

-ترجمه:

مسلمانان وقتی سرزمین‌های جدیدی را تصرف می‌کردند، علوم و فنون این سرزمین‌ها در اختیار آن‌ها قرار می‌گرفت و همچنین کتاب‌های سرزمین‌های جدید را به زبان عربی ترجمه می‌کردند و حتی مکان‌هایی برای ترجمه‌ی کتاب‌ها هم به وجود آورده بودند.

-حمایت فرمانروایان از دانشمندان:

برخی از فرمانروایان از دانشمندان و عالمان حمایت می کردند و حتی برای ساخت کتابخانه ، مدرسه و مراکز علمی پیشقدم می شدند.

-تجارت و بازرگانی:

تجارت و داد ستد در سرزمین های اسلامی و با دیگر سرزمین ها از طریق دریا و خشکی رونق داشت و علوم و فنون سرزمین های دیگر از طریق این رفت و آمد ها منتقل می شد.

-کاغذ سازی:

مسلمانان فن ساخت کاغذ را از چینی ها آموخته بودند و این امر باعث دسترسی مردم و انشمندان به کاغذ شده بود و در آن زمان در شهر های مختلف همچون بغداد و بخارا و نیشابور کتاب فروشی های زیادی وجود داشت.

مراکز علمی جهان اسلام

پیشرفت علم و دانش باعث ایجاد مراکز علمی در جهان اسلام شد که در این قسمت می خواهیم با آن ها آشنا شویم.

-دانشگاه و کتابخانه:

یکی از مراکز علمی آن زمان دانشگاه جندی شاپور در شهر اهواز بود که در زمان ساسانیان ساخته شده بود و تا سیصد سال پس از ورود اسلام هم به کار خود ادامه می داد.

در بعضی از شهر ها کتابخانه های بزرگی وجود داشت . برای مثال سامانیان در شهر بخارا کتابخانه ی بزرگی داشتند که ابن سینا سال ها در آن به کسب دانش می پرداخت.

-نظامیه:

نظامیه ها مدارس شبانه روزی بودند که توسط یکی از وزرای معروف ایرانی به نام خواجه نظام الملک ساخته شده بودند و مانند دانشگاه های امروزی اداره می شدند.

-رصد خانه:

رصد خانه ها محلی برای مطالعه ی ستارگان بود و در شهر هایی مثل ری و مراغه و بغداد و اصفهان رصد خانه ساخته شده بود.

-بیمارستان:

نخستین بیمارستان که از آن اطلاعی در دست است بیمارستان و مدرسه ی پزشکی جندی شاپور بود و معروفترین بیمارستان هم بیمارستانی بود که عضد الدوله دیلمی در بغداد بنا کرده بود و داروخانه ای هم داشت.

بدانیم

در دوره ای که مسلمانان در اوج شکوفایی علم و دانش بودند و ده ها کتابخانه و دانشگاه و مرکز علمی در سرزمین های اسلامی دایر بود ، اروپاییان در دوران جهل و خرافات به سر می بردند و از علم و دانش بی بهره بودند. این دوره به عصر تاریکی اروپاییان معروف است. بعد ها به تدریج اروپاییان با آثار علمی مسلمانان آشنا شدند و آن ها را به زبان خود ترجمه کردند و علوم و فنون را از سرزمین های اسلامی به اروپا انتقال دادند.

در این تصویر می توانید برخی از آثار علمی مسلمانان در قرن سوم تا هفتم هجری را مشاهده کنید.

با توجه به تصویر بالا چند نمونه از آثار علمی مسلمانان در قرن های سوم تا

هفتم را نام ببرید.

کاربرگه ی شماره ی ۱۳ را کامل کنید.

ارزشیابی:

چه عواملی موجب گسترش علوم و فنون در دوره اسلامی شد؟

آموزه ای دین اسلام- نیاز های جدید جوامع مسلمان - ترجمه- حمایت فرمانروایان از دانشمندان -

تجارت و بازرگانی- کاغذ سازی

مراکز علمی جهان اسلام را نام ببرید.

دانشگاه و کتابخانه- نظامیه- رصد خانه- بیمارستان